

Kdo půjde na vysokou? Rozhoduje abeceda

Téměř pět tisíc českých studentů možná přišlo před devíti lety o možnost studovat na výběrové vysoké škole. A to jen kvůli tomu, že nemají správné příjmení.

Pokud se například jmenovali Zelený či Václavík, měli menší šanci na přijetí než studenti Bareš nebo Dohnal.

Tato nevýhoda, kterou popisuje nová studie předních českých ekonomů, se týkala hlavně studentů, kteří byli na hranici přijetí. Pokud měli stejně bodů jako další uchazeči, škola je rozřadila podle abecedy. Výhodu měli ti, jejichž příjmení začínalo písmenem z kraje abecedy.

»Zkoumali jsme přijímání zhruba stovky tisíc studentů z roku 1999 na školy, kde je převis zájemců. Právě zde podle naší hypotézy záleželo na tom, jak se studenti jmenují,« vysvětluje spoluautor studie Daniel Mních.

Podle výzkumu, který podpořila i Grantová agentura ČR a grant CERGE-EI, mělo tak počáteční písmeno vliv na to, jak úspěšná bude kariéra.

Studie zkoumala přijímačky na 116 fakultách. »Kdyby se něco takového dělo, dotyčné vyhodím,« říká rektor VŠE Richard Hindls.

Autoři studie uvádějí i jeden konkrétní příklad. V podmínkách přijímacího řízení z let 2005 až 2006 na Filozofickou fakultu UK se pro jeden obor přímo píše: pokud více uchazečů získá stejný počet bodů, bude pořadník dále řazen abecedně podle příjmení.

»To, že to řada ostatních fakult neuvedla explicitně, ještě neznamená, že to tak nedělá či nedělala,« dodává Mních.

O životní kariéře rozhoduje abeceda

* Studie ukázala, že na výběrové školy se spíš dostanou studenti, jejichž příjmení začíná písmenem ze začátku abecedy

Šance dostat se na vysněnou výběrovou střední nebo vysokou školu, a nastartovat tak úspěšnou životní kariéru, nemusí záviset pouze na tom, jak je člověk schopný a talentovaný. Vliv na jeho úspěch má i to, jak se jmenuje. Větší šanci mají totiž lidé, kterým příjmení začíná písmeny ze začátku abecedy.

»U nich je větší pravděpodobnost, že při přijímání na výběrové střední a vysoké školy, kde je větší přetlak zájemců, budou přijati. Většina škol totiž u nás používá abecední řazení a třídění podle jmen,« popisuje ekonomický analytik Daniel Mních z Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (CERGE-EI). Ten se společně se Štěpánem Jurajdou podílel na výzkumné studii »Přijímání na výběrové školy podle abecedy«, kterou mají HN k dispozici.

»Naše školství je velmi selektivní. Proto jsme chtěli vědět, zda kromě sociálního původu a dalších okolností může mít vliv na přijetí například i pouhá abeceda. To se nám potvrdilo, když jsme zkoumali celý ročník maturantů z roku 1999,« říká Mních.

Výsledky výzkumu ukazují, že pět procent studentů, kteří byli před devíti lety přijati na vysoké školy, uspělo neprávem. Místo nich měli na školy nastoupit schopnější studenti, kteří však měli tu smůlu, že jejich příjmení nezačínalo písmenem ze začátku abecedy.

Nespravedlivý neúspěch

Studie zkoumá ročník českých maturantů z roku 1999, kteří se hlásili na výběrové vysoké školy s vysokým převisem poptávky. »Sledovali jsme přijímací zkoušky na 116 vysokoškolských fakultách a porovnávali zhruba sto tisíc studentů,« vysvětluje ekonom.

Autoři si rozdělili studenty do tří kategorií podle výsledků a schopností: výborní, dobří a špatní a zaměřili se právě na skupinu dobrých studentů. »U těch výborných je jasné, že se na výběrové školy dostanou, špatní nemají šanci,« říká Mních.

Právě »dobří« studenti byli při přijímacích zkouškách na hranici přijetí a vysoká škola jich mohla vzít jenom část. Většinou si tak pomohla tím, že je přijala podle pořadí v abecedě. Často se totiž stává, že právě »dobří« studenti dosáhnou stejných bodů u přijímaček a přijímací komise se musí nějakým způsobem rozhodnout.

»Učitelé vezmou studenty podle abecedního pořadí od písmene A a tlustou čáru udělají, když se naplní kapacita školy. Student, který se jmenuje od Z, má tak menší šanci, že uspěje. A to i v případě, že byl stejně dobrý jako ten na začátku abecedy, což je samozřejmě nespravedlivé,« vysvětluje ekonom. Podobný systém abecedního řazení existuje i u ústních zkoušek na vysokých školách, ke kterým postupují studenti úspěšní u písemných testů.

Podle výsledků studie zde totiž platí jednoduché pravidlo: dopoledne komise zkouší studenty ze začátku abecedy.

Spíše los než abeceda

»Z vlastních zkušeností vím, že právě ráno jsou učitelé pozornější a vnímavější. Naopak odpoledne, kdy jdou studenti z chvostu abecedy, je komise unavená a mnohdy je těžké u ní obstát,« upozorňuje Mních.

Podobný selektivní způsob výběru podle počátečních písmen v příjmeních existuje i v přijímání na střední školy, většinou výběrová gymnázia. Ta se v nerozhodné situaci řídí také podle příjmení uchazečů.

»Bylo by dobré, aby školy spíše než abecední řazení používaly například náhodný výběr čísel, který by studenty nediskriminoval,« dodává ekonom Daniel Mních.

O autorovi: Petra Benešová, www.ihned.cz/benesova